

Se din undervisning genom elevernas ögon

Artikelförfattaren sammanfattar här en föreläsning för intresserade kollegor i Ängelholm. Genom att filma lektioner och sedan låta lärare och elever titta på de handlingar som sker i undervisningen kan elevernas reflektioner bidra till professionell utveckling för läraren.

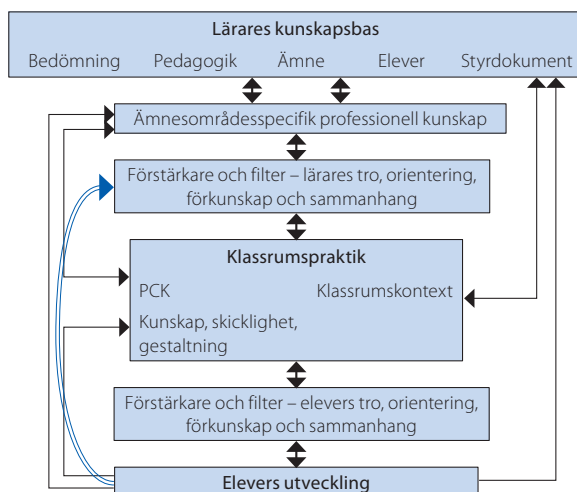
Läraren får idag stor uppmärksamhet i både forskning och media som en betydelsefull och avgörande faktor för elevers lärande. Men vad som kännetecknar en skicklig lärares handlingar i undervisningen framkommer inte lika tydligt i rapporteringen.

Vad kan en lärare som ingen annan kan?

Alla som läser detta har egen erfarenhet av att ha gått i skolan och många också av att undervisa. Ett erkänt sätt att beskriva ämneslärares särskilda kunskap om undervisning är begreppet *pedagogical content knowledge*, PCK. I teorin om PCK beskrivs att ämneslärare har två stora kunskapskomponenter i sin kunskapsbas: ämneskunskaper och pedagogiska kunskaper. När de två gifter sig blir summan större än 1+1 och den speciella kunskap som ämnesläraren har när det gäller undervisning, den så kallade ämnesdidaktiken, träder fram. I fortsättningen använder jag begreppet lärare även om det underförstått är ämneslärare, alltså lärare som undervisar i ett specifikt ämne, som avses.

Ett utvecklat begrepp

Från 1980-talet då begreppet PCK definierades och fram till idag har begreppet utvecklats och förändrats. 2015 gjordes ett försök att ta fram en bild av vad som då var konsensus av begreppet bland PCK-forskare runt om i världen. I den bilden har PCK satts in i ett större sammanhang där forskarna beskriver att lärarens PCK skapas och utvecklas kontinuerligt i en ständigt pågående process. En process som också beskriver att erfarenheter av undervisning bidrar till lärarens kunskapsutveckling samt att även elevens roll och utveckling påverkar lärarens utveckling av PCK.

I min forskning har jag undersökt hur lärare och elever reflekterar över handlingar som de anser gynnar elevers lärande. Jag har också undersökt hur lärare reflekterar över elevers tankar om undervisningen.

Går det att få syn på vad en lärare gör?

För att undersöka lärarens handlingar och hur elever och lärare tänker kring detta har en metod kallad *videoklubb* nyttjats. I en videoklubb använder lärare och elever film från undervisningen som underlag för reflekterande samtal. I studien ingick tre lärare och tre klasser på högstadiet vid tre olika skolor. Både lärare och elever deltog frivilligt. Lärarna, som var behöriga i både NO och matematik, bestämde sig för att det var undervisning i fysik som skulle filmas och användas som underlag för reflektionerna. Underlaget för videoklubbarna var tre filmade lektioner i åk 7 och 8. Lärarna träffades sedan i en grupp och eleverna i en annan. I gruppen kunde de när som helst stanna filmen och sätta ord på det de såg och ville belysa. Både lärare och elever såg på filmen med samma frågeställning: *Vad gör läraren som du tycker gynnar elevers lärande?*

Med hjälp av filmerna kunde lärarna och eleverna sätta ord på handlingar som de menade bidrog till elevers lärande. Samtalen transkriberades därefter ordagrant i dialogform och lärarna fick ta del av elevernas reflektioner genom att läsa deras nedskrivna samtal. Videoklubbarna och intervjuer med lärarna ligger till grund för mitt resultat.

Vad lyfter lärare och elever fram?

Lärarna menar att de har nytta av att reflektera över sin undervisning, gärna i dialog med kollegor, och ser att det gynnar deras utveckling. Lärarna lyfter också värdet av att se sig själv på film och menar att de får ett utifrånperspektiv som när det bearbetas tillsammans med kollegor är värdefullt för en fördjupad förståelse för undervisningen.

Men lärarna säger också att de är färgade av sina förgivettaganden om vad som är bra handlingar i undervisningen. De letar i filmen efter sådant som de redan "vet" är bra. Exempelvis berättar lärarna att forskning säger att formativ bedömning är bra, då söker de efter det när de letar efter gynnande handlingar i filmen och sätter ord på dessa. Detta innebär att lärarnas förkunskaper och erfarenheter kan ställa sig i vägen för andra perspektiv.

På något sätt så glider vi ju in i saker som vi redan vet är bra. Fattar du lite vad jag menar? Vi vet att det är bra att förstärka, vi vet att det är bra med begrepp.

(citat från lärare)

Därför menar lärarna att elevernas perspektiv är värdefullt och till viss del nytt. De har inte tidigare lyssnat på elever när de reflekterar över lärarens handlingar i undervisningen och hur dessa gynnar elevers lärande. Lärarna menar att elever ser undervisningen mer ur ett individuellt perspektiv och beskriver på vilket sätt olika handlingar uppfattas av dem. De har djupare tankar om vad läraren gör och varför, än vad lärarna har förväntat sig. I sina reflektioner är eleverna intresserade av undervisningen och har tankar som lärarna gärna lyssnar på och tar till sig av, men alla elever beskriver inte handlingar och hur de

gynnar elever helt samstämmigt. Att höra elevers olika uppfattningar menar lärarna höjer deras kunskap om eleverna och hur de uppfattar undervisningen.

Elever är en guldgruva att ösa ur om man vill utvecklas professionellt.
(citat från lärare)

Undervisning och lärande – två sidor av samma mynt

Arbets sättet med videoklubbar kan gynna elevers inflytande över undervisningen och bidra till att kunskap om förhållandet mellan undervisning och lärande fördjupas. Det kan sedan leda till att lärare lär om hur elever förstår undervisningen och även till att elever blir medvetna och lär om lärares undervisning. För att kunna undervisa behöver du veta något om hur elever lär. Likaså behöver du för att kunna lära, förstå något om hur undervisning fungerar.

Vad har jag för nytta av detta?

Eleverna kan sätta ord på hur de uppfattar undervisningen. När läraren tar del av elevers reflektioner, lär sig läraren något om hur undervisningen uppfattas och kan justera den, samtidigt som eleverna tränar sig på att se undervisningen utifrån och kan utveckla sin förståelse för undervisningen och få lättare att tillgodogöra sig den.

Jag tycker att det är bra när man gör sånt här. Det tycker jag nästan att man borde göra i alla ämnen. För då får ju lärarna faktiskt reda på vad som är bra och vad som är dåligt med deras undervisning. Precis som vi får reda på vad vi gör bra och dåligt så behöver egentligen lärare också få det.

(citat från elev)

Studiens resultat visar att elever kan vara en källa till professionell utveckling för lärare. Om det inte är möjligt att helt följa studiens arbets sätt finns det enklare sätt att ta reda på hur eleverna uppfattar undervisningen. Fråga dina elever hur de upplever någon handling i en lektion. Kanske kan de få skriva en minut om detta till dig. Kanske kan du använda 'exit tickets' och fråga om hur elever upplevde en viss undervisningshandling. Ett annat sätt är att dela dokument med elever och låta dem reflektera över särskilda frågor du har om din undervisning. Du kan också låta elever samtala i par om undervisningen med en frågeställning som *Varför tror du att jag gör så här?* eller *På vilket sätt gynnar det ditt lärande att jag gör så här?* Lyssna mer till elever och jag lovar att du lär!

LITTERATUR

- Shulman, L. (1986). Those who understand: knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2).
- van Es, E. & Sherin, M. (2010). The influence of video clubs on teachers' thinking and practice. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 13(2).
- Gess-Newsome, J. (2015). *A model of teacher professional knowledge and skill including PCK*. Re-examining pedagogical content knowledge in science education.